

Modrá šance versus komunální socialismus

TOMÁŠ JIRSA

Mnohé zastánce volného trhu zaskočil v Lidových novinách rozhovor „Lidé aquaparky chtějí, my jim sloužíme“ s předsedou poslaneckého klubu ODS Vlastimilem Tlustým. Čtenář mohl podlehnout dojmu, že stínová vláda ODS usilovně pracuje na novém dokumentu Modrá šance pro aquaparky.

Důslednost, se kterou vrcholný představitel pravicové strany obhajoval tento výkřev komunálního socialismu, ukazuje nejméně na dvě podstatné věci. Zaprvé, že je pan Tlustý ochoten obětovat pravicové zásady v mnohem větší míře, než je nezbytně nutné, zadruhé že stínový ministr financí nechápe pojem „veřejný statek“. Oběma aspektům považují za nutné se věnovat i přesto, že si Vlastimila Tlustého vážím jako schopného politika, který byl s to nastolit odvážné téma rovné daně a navazujících ekonomických reforem.

Principy se musí držet kdekoliv

Co se týče koherence a zásadovosti politických postojů, nelze politiku dělit na tu „velkou“ – parlamentní, a na tu „malou“ – regionální a komunální. Ve výsledném efektu pak vzniká doslova trapná situace, kdy pravicový volič na jedné straně se sympatiemi pozoruje poslance ODS atakující hrozivě narůstající rozpočtové deficity a nešetrné rozhazování státních peněz, na druhé straně s odporem sleduje zastupitele ODS ve svém vlastním městě, jak dávají zelenou monstrózním projektům, do kterých by ve své podstatě město nemělo ani zasahovat. Ideálem pravice je přece ve všech sférách státní správy malý a efektivní stát, který občanům zajistí ochranu jejich svobod, majetku a bezpečnosti. Takový stát vybere daně a dodá za ně kvalitní služby. Nikde není řečeno, že by stát měl poskytovat občanům rozptýlení ve stylu římského „chléb a hry“. Snad ještě horším faktem je, že se tímto aktem komunální politici dopouštějí nehorázného přerozdělování, i když svorně tvrdí, že koupaliště je přece pro všechny. Jednoduše není – všichni ho platí, ale jen někdo na něj chodí. Stejně jako někdo pobírá sociální dávky a druhý ne.

Pokud shrneme důsledky aktivit některých pravicových komunálních politiků, dopouštějí se výstavbou aquaparku, která je jenom jedním z projevů „komunálního socialismu“, přesně těch nešvarů, které sami kritizují: drahým projektem destabilizují obecní finance a výrazně je zadluží, otevírají korupční prostor pro stavební firmy a úředníky, dopustí se výrazného přerozdělení (=tok peněz či výhod od jedněch k druhým) a stát pustí tam, kde nemá co dělat – do podnikání. A i při vědomí toho, že politika je taktickou hrou, jejíž aktéři často musí slevit ze svých zásad, aby bylo později možné realizovat větší politický zisk, nelze tolerovat tak výrazné popírání liberálních ekonomických principů, k jakému se hlasitě přihlásil pan Tlustý.

Druhý problematický moment výroku V. Tlustého tkví především v tom, jak byl „bohulibý“ záměr stavět aquaparky odůvodněn. Na otázku, zda by nebylo „pravicovější“ sehnat soukromého investora, odpověděl Vlastimil Tlustý následovně: „Je to přesně na hranici mezi veřejným a soukromým statkem. Někdo to může vnímat jako vy, někdo jinak.“ Přitom již minimálně od padesátých let zavedl „otec mainstreamové ekonomie“ Paul Samuelson definici, která do dnešních dní přetrvává v takovéto zjednodušené podobě: „Veřejné statky jsou takové statky, z jejichž užívání nemůže být vyloučen spotřebitel, který za ně nezaplatí.“ Každému, kdo se jen občasně ponoří do četby ekonomických textů, je jasné, že aquapark, koupaliště, atletická

dráha nebo golfové hřiště v této definici jako veřejný statek neobstojí, neboť je zcela bezproblémově uživatele statku přimět k platbě, resp. ho v případě nezaplacení vyloučit ze spotřeby.

Vlastimil Tlustý se tak dopouští výrazné mystifikace a zaměňuje význam sousloví „veřejný statek“ jako ekonomicky exaktně definovaného pojmu a „veřejný zájem“ jako neurčitého slovního spojení, kterými se zaštiťují politici všech vyznání při prosazování svých cílů. Pro někoho je tak „veřejným zájmem“ schválit euroústavu, postavit dálnici nebo se vyzbrojit Grippeney, pro jiné tyto věci ve veřejném zájmu nejsou. Bohužel se v historii nenašel ani jeden brilantní mozek, který by přesvědčivě definoval, co veřejným zájmem je a co není. Pan Tlustý i přesto má právo nepochybně jako pravicový politik národu sdělit, že aquaparky jsou dle jeho názoru ve veřejném zájmu, ale pokud řekne, že jsou veřejným statkem, popírá ekonomickou vědu.

Na závěr bych se možná trochu paradoxně ztotožnil s větou Vlastimila Tlustého: „Já osobně taky patřím k těm, kteří si myslí, že jsou aquaparky dobrý nápad.“ Ovšem s malým rozdílem – ne ze společné komunální pokladničky, ale každý za své. Ale kdo jiný než stínový ministr financí a brilantní parlamentní kritik rozhazovací vlády Vlastimil Tlustý by měl takovou zásadu hlásat?

Autor je asistentem primátora Hlavního města Prahy a bývalým šéfredaktorem Laissez Faire

EU: Pokus o perestrojku

HANS LABOHN

Nedávná referenda o Evropské ústavě ve Francii a Nizozemí znamenají historickou křižovatku. Euroústava je již nejspíš mrtvá, protože aby vešla v platnost, je potřeba souhlas všech 25 členských zemí EU, ať referendem nebo v parlamentu každé země. Ve Francii ji odmítlo 55 procent voličů, v Nizozemí dokonce 62. Takové výsledky způsobily v institucích EU chaos

a tápání ohledně následných kroků. Celé je to o to zajímavější, že obě země patří mezi zakládající členy Evropské unie.

Dosud Evropskou ústavu ratifikovalo devět zemí: Itálie, Litva, Maďarsko, Německo, Rakousko, Řecko, Slovensko a Slovinsko hlasováním v parlamentech a Španělsko referendem. Odmítnutí euroústavy ve Francii a Nizozemí se přičítá zejména

(Pokračování na str. 2)

chabému výkonu ekonomiky, obavám z imigrace, obávám z rozšíření EU (zejména o možné rozšíření o Turecko) a obavám ze ztráty národní identity. V Nizozemí se k tomu navíc přidala obava, že země s 16,4 miliony obyvatel by podléhala super státu se sídlem v Bruselu, kterému by dominovaly velké země v čele s Německem. Kromě toho v Nizozemí stále spousta lidí števe zavedení jednotné měny euro.

Výsledky referend obecně odhalily vážnou propast důvěry mezi občany a politickými elitami, z nichž drtivá většina byla pro přijetí euroústavy.

Je poněkud záhadné, jak prezident Jacques Chirac dospěl k závěru, že francouzské NE lze vysvětlit jako jasné vyjádření voličů, že chtějí snížit nezaměstnanost. Chirac hned v neděli (!) svolal mimořádné zasedání vlády, aby se touto „příčinou“ zabývala. Co tak najednou? Vždyť nezaměstnanost je ve Francii kolem deseti procent už minimálně dvacet let. Logika úvahy, že referendum o evropské ústavě bylo referendem o nezaměstnanosti zůstala neobjasněna.

Na dvojstranném setkání o víkendu 4.-5. června nicméně Chirac s německým kancléřem Schröderem oznámili, že by ratifikační „proces“ měl pokračovat. Z hlediska Francie to vypadá jako tradiční reflex - francouzští politici mají tendenci dělat přesně opačné věci, než si přejí jejich voliči. Za povšimnutí stojí i použitý slovník. „Proces“ znamená konkrétní sled kroků vedoucích k dosažení cíle. Těžko se ale lze vyhnout dojmu, že v eurospeaku má „proces“ odlišný význam. Zkušenost s ostatními „procesy“ (jako byl Lisabonský proces, Cardiffský proces, Bonnský proces atd. - z nichž některé dávaly smysl jen důvěrným znalcům spletitostí rozhodování evropských institucí) nás učí, že „proces“ je spíš synonymem pro „neúspěch“ nebo dokonce „umrtvení“. Zrušení britského referenda o euroústavě se jeví jako potvrzení, že zde platí spíš druhá interpretace.

Gorbačov chtěl také reformovat nereformovatelné

V tomto kontextu nabízí zajímavou paralelu pokus Michaila Gorbačova modernizovat politický a hospodářský systém bývalého Sovětského svazu. Gorbačov chtěl vylepšit tvář příkazové ekonomiky. Jinými slovy, chtěl centrální plánování II při zachování základních principů staré verze a zalátání největších nešvarů. Heslem se stala glasnosť (otevřenost) a perestrojka (přestavba). Bylo to ale jen léčení projevů choroby, které nemohlo konečnému zhroutení komunistického hospodářského modelu zabránit. Ve skutečnosti nebylo potřeba Gorbačova, aby objevil objevené, protože diagnóza příčin selhávání ruského politického a ekonomického systému byla dávno popsána Ludwigem Misesem v roce 1922. Cenzoři ale ruským občanům nedovolili Misesovy brilantní práce o vadách centrálního plánování číst. (Paradoxně většina originálů Misesových děl, na nichž pracoval ve Vídni mezi léty 1900 a 1930 byla v Rusku celé dvacáté století na dosah ruky - ale ukryta v tajném archivu v Moskvě.)

Nabízí se srovnání Gorbačovova lpění na komunistickém modelu s dnešním upnutím evropských politických elit na „jedinečný“ evropský sociální a ekonomický model. Náhlé zhroutení systému možná bylo pro Gorbačova nenadálým překvapením. Stejně tak mnoho evropských politiků vypadá, že netuší, že stejný osud může čekat „jedinečný“ evropský model (=příliš štědrý opatrovatelský stát, kde moc sdílí politici se všemožnými zájmovými skupinami, včetně odborů, na úkor obecnému zájmu).

Ekonomika neroste kvůli regulacím

Současná skorostagnace evropské ekonomiky se obvykle přičítá dočasně sestupné fázi hospodářského cyklu, po níž se ekonomika opět zotaví, jako tomu bývalo v minulosti. Hospodářský cyklus je komplikovaná součást hlavního proudu ekono-

mického myšlení. Je chápán jako přirozený jev, něco jako příliv a odliv. Během posledních pár let ale musely být všechny prognózy růstu upravovány směrem dolů. A žádné známky zlepšení nejsou na obzoru. Není to spíš tak, že Evropa za léta nastřádala tolik bariér a zátěží, že se jí konečně podařilo zastavit příliv? Nedošlo na varování Milтона Friedmana z jeho slavného článku Encounter z roku 1976 a nepřekročili jsme již únosnou míru regulací?

„Čím déle bude Evropa odkládat nevyhnutelné reformy - hospodářské, sociální a politické - tím těžší to bude“, napsal komentátor londýnských Timesů Gerard Bekker. „A pokud se Evropa rozhodne odložit skutečnou reformu na věčnost, největší civilizace v historii Země se prostě utopí ve vlnách vlastní hospodářské nevýznamnosti a morální vyčerpanosti.“

Tyto postoje sdílí dokonce i někteří evropští matadoři. „Byly doby, kdy osa Paříž-Bonn posunovala EU dopředu“, napsal bývalý evropský komisař Frits Bolkenstein v nebyvale otevřeném článku pro Financial Times. „Dnešní dvojka Schröder-Chirac je ale brzda. Skuteční dědicové kapitalistické revoluce dnes žijí v Asii. Na asijskou kapitalistickou výzvu musíme reagovat. Správnou reakcí ale není evropský korporativismus, ani nacionalismus, ani protekcionismus! Jedinou cestou kupředu je zvýšení konkurenceschopnosti tím, že otevřeme trhy konkurenci a necháme je flexibilní. Budou vlády v Itálii, Německu a Francii pro? Nejspíš ne. upnutá k zastaralému ekonomickému myšlení.“

Takže více trhu a méně státu? Bohužel, analýza motivů francouzských voličů, kteří odmítli evropskou ústavu, ukazuje, že to je poslední věc, kterou by chtěli.

Autor působí v Nizozemském institutu pro mezinárodní vztahy 'Clingendael'.

*Copyright poskytl
www.techcentralstation.com,
kde text původně vyšel.
Překlad PM.*

Prognóza politologa Vodičky nevyšla

Politologové to mají těžké. Když se zmýlí, ztrácí kredit. Když se někteří zmýlí tak, jako pan politolog Dr. Karel Vodička (FSV UK a Helmut-Schmidt-Universität Hamburg), je to minimálně na rezignaci na akademický post. Pár týdnů před francouzským NE pan Vodička napsal: „Jedno je jisté: tato ústava vstoupí v platnost, žádná jiná nebude. Kdo k ní nepřistoupí, zůstane stranou hlavního integračního proudu. Skutečně posoudit mohou funkčnost ústavy Evropské unie pouze politici, kteří mají v institucích EU dlouholeté zkušenosti. Žádný český občan k nim nepatří. Novopečení poslanci EU z České republiky se v Evropském parlamentu teprve rozkoukávají, mechanismy teprve poznávají. To však nepřátelům evropské integrace nepřekáží. Vzhledem ke složitosti ústavního dokumentu EU se politici ODS a KSČM mohou

spolehnout na to, že 99,99 % občanů si ústavu nepřechte. Mohou tedy proti ní celkem volně fabulovat. Spolehnout se na to, že jejich protiústavní rétoriku nemá nikdo šanci prohlédnout.“ (Vodičkova prognóza vyšla na www.integrace.cz, serveru sponzoraném Evropskou komisí)

Giscard d'Estaing:

Chyba byla dát ústavu lidem do rukou

„Obrat nastal, když jsem v březnu volal Chiracovi, aby nedával ústavu všem Francouzům včetně rozsáhlé třetí části. Nedělejte to, nedělejte to, říkal jsem mu. Celý text lidé nedokáží pochopit,“ uvedl tvůrce textu euroústavy Valéry Giscard d'Estaing [The New York Times 15.6.2005] Díky, Chiracu!

Falešná statistika zahraničního obchodu

PETR MACH

První rok členství v EU byl prý úspěšný z hlediska českého zahraničního obchodu. Podle zprávy Českého statistického úřadu vzrostl vývoz za rok 2004 oproti roku 2003 o 23,3 procenta, z toho vývoz do Německa (třetina našeho exportu), vrostl o 21,6 procenta. Politikům tato čísla pomáhají ospravedlňovat vstup do EU: „Již po roce našeho členství lze zodpovědně říci, že česká ekonomika na tom nebyla nikdy lépe!“, uvedl např. europoslanec Libor Rouček (Právo 23. 4. 05).

Ovšem podle německého statistického úřadu import z České republiky naopak meziročně poklesl, a to o 3%. Pokud by export a import byly v ČR i v Německu spočítány správně, musely by být údaje v obou zemích samozřejmě shodné. Pokud údaje nejsou shodné, mýlí se buď čeští statistici, nebo němečtí statistici, nebo čísla počítají špatně oba úřady.

V absolutních číslech se oba statistické úřady liší v údajích o pohybu zboží mezi Českou republikou a Německem o 74 miliard Kč na exportu do Německa a o 26 miliard Kč na importu z Německa. Saldo zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Německem se tedy liší o celých 100 miliard korun! (viz tab. 1 a 2)

Jak je možné, že existují takové rozdíly ve vykazování objemu zahraničního obchodu? Měření exportu a importu není exaktní měření. Statistický úřad sečte úda-

je, které mu zašlou na předepsaných formulářích exportéři s ročním exportem nad 4 miliony korun. K tomu přičte odhad za firmy s objemem exportu pod 4 miliony vytvořený „pomocí matematicko-statistických dopočtů“. Existuje tak „šedá zóna“, prostor pro „kreativní účetnictví“.

Politicky motivované „úpravy“ jsou celkem běžné. Např. Řecký ministr financí nedávno přiznal, že Řecko v roce 2001 zfalšovalo statistiku HDP směrem nahoru, aby se rozpočtový deficit vešel do limitu 3 % HDP.

HDP nám vyšel o 100 miliard vyšší

Netvrdíme, že ČSÚ falšuje statistiku. Stejně tak ji může falšovat německý statistický úřad. Obrovský rozdíl však svádí k otázkám. Dá se věřit tomu, že máme „příznivou“ obchodní bilanci? Není náhodu saldo o 100 miliard korun horší? Máme věřit údajům o HDP, kde tzv. čistý export je jedním ze čtyř sčítanců při „výpočtu“ HDP? Není náhodou HDP za rok 2004 o 100 miliard nižší? Jak podotkl Winston Churchill, „věřím jen té statistice, kterou si sám zfalšuju.“

Petr Zahradník, analytik České spořitelny, českým oficiálním údajům o exportu věří a vyvozuje z toho pozitivní vliv na HDP: „Zcela nejvíce [členstvím v EU] pozitivně ovlivněnou veličinou bez jakýchkoliv pochyb je zahraniční obchod ... Ještě pozí-

tivnější je fakt, že ona vývozní strana nakonec dopadla ještě lépe a po mnoha letech se čistý export stal kladným přispěvatelem růstu HDP.“ (ČS Analýzy, duben 2005).

Předpokládejme ovšem na moment, že zahraniční obchod mezi ČR a Německem spočítal správně německý statistický úřad, a nikoliv český statistický úřad. Pak by nebyla za rok 2004 obchodní bilance v „minusu“ jen 9,855 miliardy, ale 110,514 miliardy korun (viz tab. 3).

HDP za rok 2004 by tudíž nebyl 2751 miliard, ale 2650 miliard korun (viz tab. 4). To by významně ovlivnilo i nejpoblábnější ekonomický ukazatel, tempo růstu ekonomiky. V roce 2003 byl HDP v běžných cenách 2550,754 mld Kč, nominální nárůst tedy oficiálně činil 7,88 %, a reálný nárůst dosáhl 4 % (protože inflace měřená deflátorem HDP byla 3,7 %). Politici mohli hovořit na stranických sjezdech o české ekonomice v superlativech. „Přátelé, ať se to komu líbí nebo nelíbí, tak Česká republika je v roli šampióna,“ uvedl někdejší premiér Stanislav Gross. Mohl se pochlubit i tím, že byl v absolutních číslech vzrostl státní dluh o desítky miliard, v relaci k HDP mírně poklesl.

Pokud by ovšem byly pravdivé údaje německého, a ne českého statistického úřadu, pak by loňský HDP byl o 100 miliard nižší, reálný růst by byl pouhých 0,2 % a státní dluh by vzhledem k HDP samozřejmě vzrostl.

Komu slouží statistika zahraničního obchodu?

Finanční rubriky novin i televizní zpravodajové pravidelně informují o výsledcích zahraničního obchodu a sledují reakce měnového kurzu. Reagoval by však rozumný investor nějak na tyto údaje? Sotva. Měl by snad reagovat na údaje německého úřadu, nebo raději na údaje českého úřadu? Je zjevné, že pro byznys nemají tyto údaje absolutně žádnou relevanci.

Čísla o zahraničním obchodu slouží spíš politikům, kteří je mohou využívat jako ukazatel úspěšnosti své politiky. V Německu statistika pomohla politikům obhajovat proběhnuvší rozšíření Evropské unie – rozšíření nepřineslo náhlý příval zboží do Německa, import z České republiky dokonce o 3 % poklesl. V České republice pomohla statistika zase politikům dokládat, že vstup do EU byl pro naše obchodníky úspěšný, že export do Německa vzrostl o gigantických 21,6 procenta. Jiné než politické využití ale tato statistika nemá.

Text vyšel mírně zkráceně pod názvem „Kdo falšuje čísla o zahraničním obchodu?“ v *Hospodářských novinách* ve čtvrtek 9.6.2005. Stejný den vydal ČSÚ k článku stanovisko, které je k dispozici na www.czso.cz.

Tab. č. 1: Zahraniční obchod České republiky (mil. Kč)

	2003	2004	změna
Vývoz z ČR do Německa	507 154	616 934	21,65%
Dovoz z Německa do ČR	469 319	541 670	15,42%

Pramen: Český statistický úřad

Tab. č. 2: Zahraniční obchod Německa (mil. euro)

	2003	2004	změna
Dovoz z ČR do Německa	17 538	17 016	-2,98%
Vývoz z Německa do ČR	16 785	17 812	6,12%

Pramen: Německý Spolkový statistický úřad

Tab. č. 3: Obchodní bilance (mil. Kč)

	2003	2004	2004 – pokud má pravdu německý statistický úřad
Vývoz	1 590 488	1 962 125	1 888 057
Dovoz	1 646 647	1 971 980	1 998 571
Saldo	-56 159	-9 855	-110 514

Tab. č. 4: Hrubý domácí produkt v běžných cenách (mil. Kč)

	2003	2004	2004 – pokud má pravdu německý statistický úřad
Spotřeba	1 910 819	1 995 086	1 995 086
Tvorba kapitálu	696 094	765 844	765 844
Čistý vývoz	-56 159	-9 885	-110 514
HDP Celkem	2 550 754	2 751 045	2 650 416

Pramen: Český statistický úřad

ÚŘAD NA ZRUŠENÍ

Ústav zemědělských
a potravinářských informací
Praha

Počet zaměstnanců: 121

Roční náklady: 90 milionů, z toho na platy 40 milionů

Činnost: Provoz knihovny zemědělské literatury. V rámci projektu EU „Nitrátová směrnice“ zakoupení literatury za 80 tisíc. Pořádání kurzů „Znalosti práce s Wordem“ a „Kurz znalostí o EU“ pro úředníky Ministerstva zemědělství. Příprava kurzů „Welfare v chovu prasat“ a „Welfare v chovu drůbeže“. Kontrola zemědělských vzdělávacích akcí v rámci evropského dotačního titulu SAPARD pořádaných jinými subjekty.

Hodnocení: Pořádání kurzu psaní na počítači pro úředníky Ministerstva zemědělství je zbytečné, všichni úředníci, kteří neumí základní práci s počítačem by měli být propuštěni (zrušit by se samozřejmě mohlo i celé ministerstvo zemědělství). Místo kurzů Welfare v chovu prasat a drůbeže pro úředníky a úřednice by stačilo doporučit četbu Orwellovy Farmy zvířat.

Verdikt: Zrušit bez náhrady. Budovy, kde úřad sídlí, privatizovat.

Smluvní pokuta za malé klece pro slepice...

Jihočeská drůbežárna Česká drůbež zaplatila smluvní pokutu 100 tisíc korun ekologickému sdružení Děti země. Důvodem bylo, že Děti země zjistily, že velikost klecí neodpovídá normě EU na počet slepic na metr čtvereční. K závazku a smluvní pokutě se firma zavázala loni výměnou za to, že Děti země stáhly žalobu proti povolení stavby drůbežárny. [HN 15. 6. 2005] Získané výkupné Děti země použijí na další škodění soukromému podnikání.

...a hrozící pokuta od Evropské komise

Ekologické organizace zaslaly stížnost Evropské komisi na českou vládu za to, že nezahrnula všechny ekologisty navržená území do soustavy chráněných evropských oblastí Natura 2000. „Očekáváme, že Evropská komise po převzetí stížnosti zahájí přestupkové řízení a vyzve českou vládu, aby uvedla věci do pořádku. Pokud vláda

nebude na výzvu Komise reagovat, může Komise podat žalobu na Českou republiku k Evropskému soudnímu dvoru, po níž hrozí vysoké pokuty,“ uvedla ekologická organizace Arnika. Tento příklad ukazuje na zhoubný korporativistický model EU, kde se rozhodování dělí mezi nevolené komisaře EU a nevolené zájmové skupiny. Blíže o Natura 2000 viz LF únor 2004.

Verheugen: Za prohrané referendum může globalizace

„Francouzské a nizozemské ne [euroústavě] se nakonec dalo očekávat. Podle mě hlavní příčinou současné krize EU je globalizace... Rozhodně není problém v rozšíření EU. Staré země na rozšíření ekonomicky vydělaly mnohem víc než nové země. A nejvíc na rozšíření vydělalo Německo a Rakousko“, uvedl v rozhovoru komisař EU Günter Verheugen. [Suddeutsche Zeitung 13.6.2005] Díky Globalizace!

PŘEDPLATNÉ

ZAUJAL VÁS ČASOPIS
LAISSEZ FAIRE?

PŘEDPLAŤTE SI
JEJ ZA 100 Kč

Předplatné zahrnuje zaslání
deseti čísel LF ročně každý měsíc
kromě července a srpna.

Kontaktujte Petra Macha:

Tel.: 603 228 753

E-mail: mach@iol.cz

Laissez-Faire, měsíčník pro svobodu jednotlivce. Čte se [lese-fér]. Vydává: občanské sdružení Laissez Faire. Adresa: Bozděchova 8, 150 00 Praha 5. Tel.: 603 228 753, mach@iol.cz. Redakční rada: Petr Mach, Tomáš Jirsa, Jaroslav Bachora, Dalibor Roháč. Internetový archiv: www.petrmach.cz. Číslo účtu: 1011153517/5500. Náměty, články, reakce, zájem o předplatné, zájem o inzerci uvádějte na výše uvedený kontakt. Registrace MK 8183. ISSN 1212-8597